

جودت (jaw.dat)، احمد رجایی زاده فرزند رجایی افندی، - ۱۲۴۷ق/۱۸۳۱م، نویسنده عثمانی؛ در استانبول زاده شد. پدرش در دربار عثمانی منصب رئیس‌الکتابی داشت. جودت نیز همچون پدرش به کارهای دولتی پرداخت و در سال‌های پایانی زندگی‌اش در وزارت کشور کار می‌کرد. از آثارش: دیوان شعر در نه صد و هشتاد و نه بیت است که نسخه‌ای از آن به شماره TY.807 در کتابخانه دانشگاه استانبول نگهداری می‌شود؛ زینة المجالس که در بردارنده هزار و چهل مصرع برگزیده به ترکی است (استانبول، ۱۸۴۲م)؛ امثال فارسی؛ گردآوری و تألیف نوادر الآثار فی مطالعه الاشعار که در بردارنده گزیده‌ای از اشعار ترکی است. این اثر به کوشش برادر وی، مصطفی شامل افندی به چاپ رسیده است (قاهره، ۱۲۵۶ ق).

منابع: عثمانلی مؤلفری، ۱۲۹/۲؛ فهرس المخطوطات التركية العثمانية، ۲۳۵/۴؛ فهرس المطبوعات التركية العثمانية، ۱۲۸/۲؛ قاموس الاعلام، ۱۸۴۸/۳؛ نگاهی به روند نثوذ و گسترش زبان و ادب فارسی در ترکیه، ۳۲۹؛ هدیه العارفین، ۱۸۶؛

Türk dili ve edebiyatı ansiklopedisi, 2/56; Türk edebiyatı ansiklopedisi, 1/283.

رسولی

جودت (jaw.dat)، عبدالله فرزند عمر وصفی افندی، عربگیر ۱۸۶۹ - استانبول ۱۹۲۳م، سیاستمدار، مترجم و شاعر ترکیه. تحصیلات ابتدایی را در زادگاهش به پایان رسانید. پس از آن که دوره مدرسه نظامی معمورالعزیز و اعدادیه پزشکی ارتش را به پایان برد، به دانشکده پزشکی راه یافت. وی در همان سال‌ها به اندیشه‌های ماده‌باوری گرایش یافت و در همین راستا نخست بخشی از اثر لودویک بوخنر را با نام فیزیولوژی تفکر از آلمانی به ترکی برگرداند (۱۸۹۰م) و سپس به مطالعه آثار ارنست هکل و هربرت اسپنسر پرداخت و آثاری از ایشان را با نام‌های دماغ (۱۸۹۰م) و فیزیولوژی و حفظ صحت دماغ و ملکات عقليه (۱۸۹۴م) ترجمه و چاپ کرد. وی همچنین مقاله‌هایی با موضوعات مشابه در نشریات معارف و جهان مصور به چاپ رساند. در ۱۸۹۱م به گردآوری دانشنامه‌ای به نام فنون و فلسفه از فلسفه ماده‌باوری غرب و فلسفه عالمان اسلامی پرداخت و پیش‌نویس آن را در ۱۸۹۷م به پایان رساند. جودت پس از راه

یسخی تاشلیجالی است. این اثر با پیش‌گفتار، بررسی و واژه‌نامه‌ای از مصطفی اوزکان چاپ شده است (استانبول، ۱۹۹۰م)؛ بدایع الآثار به نثر که در بردارنده داستان‌ها و لطیفه‌هایی است که برای مراد سوم عثمانی نوشته شده است. نسخه‌ای از این اثر به شماره ۳۸۵ در کتابخانه ملی پاریس نگه‌داری می‌شود.

منابع: ایضاح المکتون، ۱۶۹/۱؛ پارسی نویسان آسیای صغیر، ۲۹؛ تذکره الشعراء، حسن چلبی، ۲۶۶/۱-۲۶۷؛ ذیل الشقایق، ۱۷۳-۱۷۴؛ سجل عثمانی، ۳۷۹/۴؛ عثمانلی مؤلفری، ۱۲۵/۲؛ قاموس الاعلام، ۱۸۳۹/۳؛ کشف الظنون، ۷۸۳/۱؛ معجم المؤلفین، ۲۷۶/۱۲؛ هدیه العارفین، ۴۳۷/۲؛

Catalogue of the Turkish manuscripts in British museum, 184; Türk dili ve edebiyatı ansiklopedisi, 2/49; Türk edebiyatı ansiklopedisi, 1/279; Türk edebiyatı tarihi, 1/603-604; Türkiye diyanet vakfı İslam ansiklopedisi, 5/296-297; 7/549-550; 8/11-12.

معصومی

جنوبور، مؤگان ← جمهور

جنونی (jo.nu.ni)، احمدده، - بورسه ۱۰۳۰ق/۱۶۲۱م، شاعر و صوفی عثمانی. در لارنده به دنیا آمد. پس از آموختن دانش‌های مقدماتی به قونیه رفت و به طریقت مولویه پیوست. وی دوره نونیازی را در قونیه گذراند و سپس مثنوی خوان مولویخانه بغداد شد. پس از آن به مقام شیخی رسید و به بورسه رفت. وی مولویخانه‌ای در بورسه بنیاد کرد و به گسترش آموزه‌های مولویه پرداخت. از جنونی شعرهایی به فارسی و ترکی به جا مانده است.

منابع: سیری در اشعار ترکی مکتب مولویه، ۱۲۵؛ عثمانلی مؤلفری، ۵۲/۱-۵۳؛

Bursa Dergahları, 495-498; Türk dili ve edebiyatı ansiklopedisi, 2/94; Türk edebiyatı ansiklopedisi, 1/304; Türkiye diyanet vakfı İslam ansiklopedisi, 8/130.

سارم

جوهر یواهر مثنوی، نوشته صاری عبدالله ← صاری عبدالله

ŞEYH AHMED-EL MEVLEVİ (CUNUNİ DEDE)

Ahmed Dede, Lârende (Karaman) de müsbet bilimler dalında yetenek sahibi olduktan sonra kendisini tasavvufî bilimlere vermiş ve bu bilim dalında da derinlemesine bilgi edinebilmek için Mevlevî tarikatına girerek, Şeyh Husrev Çelebi'nin müridleri arasına katılmıştır.

Husrev Çelebinin tasavvufî eğitimi altında yıllarca kaldıktan sonra, Şeyh'inden dervişlik hırkasını giyinmiş ve üstün yeteneği nedeniyle de Mâder'i Mevlâna dergâhının ileri gelen dervişlerinden olmuştur.

Uzun yıllar Lârende Mevlevihanenin tarikat hizmetlerinde uğraşan derviş Ahmed Dede; birara, tarikat ve din adamları arasındaki hoşnutsuzluk, ağız kavgaları ve tedirginlikler ve bu arada Lârende Mevlevihanenin Şeyhinin de değiştirilip yerine lâyük olmayan bir başkasının atanması nedenleriyle, üzülen Bağdat'a gitmiştir.

Bağdat'a yerleşmiş olan Ahmed Dede, Bağdat medreselerinde tasavvuf ve mantık dersleri okutmuş, bu arada Bağdat Mevlevihanesi Şeyhliği kendisine verilmiştir.

Ahmed Dede'nin Bağdat Mevlevihanesi şeyhliğini kabul etmesi, Sefine'i Mevleviye adlı kitapta şöyle hikâye edilir. «Dâr-us-selâm'ı Bağdat ve cilvegâhı Hazreti Sultan Divânî, kuddise sırrı-hül-nurâni o'an bük'a'i mubareke de mukim ve münzevi olup, çend sâl hidematı mebrure'i ihvânül safada olan mesâi'i meşkûreleri mukaddime'i netâyic-i keramât ve mükâşefât olup, âsar'ı kemalları velvele'i endâz'ı meydâni'i erbab'ı talabe'i turuk'u celile olmağla, cümle fukara ve ahıbba niyaziyla kabul'u hizmet'i meşihat olup, zaman'ı şeriflerinde ol muhtasar zâviye bir mufassal Hânîkah ve mahalli icrayı âyin ve erkânı mevleviye olduğundan maada mütevecceh'i esbabı sıdk ve ihlâs ve maskat'ı misafirhane'i havas olmuştur.» denilmektedir.

Çok yüksek bir meziyyet ve ülviyet sahibi olan Şeyh Ahmed Dede'nin Bağdat'ta gördüğü büyük ilgi ve itibar nedenleriyle, Bağdat Mevlevihanenin, çağının en şerefli ve parlak devirlerini yaşadığı anlaşılmaktadır.

Şeyh Ahmed Dede mevlevihane şeyhliği zamanlarında mesnevi dersleri de okutmuştur.

Manevi âleme fazlaca dalmış olması ve çoğu zamanlar kendinden geçip, ilâhi âleme dalmış bulunması nedenleriyle...

*CUNUNİDİR CUNUNİ DİR CUNUNİ
OLUPTUR NEFS'İ EMMARE ZEBUNU*

dizelerini söyleye söyleye, kendisine Cununi mahlası takılmıştır.

Artık etrafta Cununi Dede mahlasıyla anılmaya başlanılan Şeyh Ahmed Dede; yaşı hayli ilerlemiş, silâ hasreti de yüreğine çökmüştü. Bu günlerde (Burada hikâyesi çok uzun sürecek olan) çok ilginç bir rüya görmüştü ki, bu rüyanın etkisiyle de silâ hasreti içini yakıp kavuruyordu. Artık Bağdatlılara elvada demeye başlamıştı. Memleketine dönmek üzere Bağdat'tan ayrılarak Karaman'a gelir. Bir müddet Karaman'da kalıp dinlendikten sonra, Konya'daki büyük Pir Ebu Bekir Çelebi'yi ziyaret etmek için Konya'ya gitmişti. O yıllara kadar Bursa'da henüz mevlevî tarikatı kurulmamıştı. Ebu Bekir Çelebi, Cununi Dede'ye, Bursa'ya gidip orada da tarikat kurmasını rica etmişti. Ahmed Dede artık ihtiyarladığından dolayı bu hizmetten affedilmesini istemiştiysede... Bağdat'ta iken gördüğü rüyası o anda aklına gelivermişti. Bu rüyanın bugünkü şu teklifle karşılaşacağına bir ön işaret olduğu yargısına vararak, mânevî bir buyruk telakki ettiği o enteresan rüyası nedeniyle, Ebu Be-

D. Ali Gülcan

"Geçmiş Yüzyılların Karaman Büyüklere ve Şairleri"

Ankara, DN: 47481, s. 65-67.

MART 1997 MADE YATIM ANITIKAN SONRA GELİN DOĞRUMAN